

Mikula Zsolt: A tét a jövő

Pontsho James Mmadi: A Reason for choosing social work as profession: a case study of prospective students at the University of Limpopo

A szociális munka pályaválasztási motivációjával kapcsolatos kutatási területek napjainkban még nem igazán tartoznak a társadalmi érdeklődés középpontjába¹ annak ellenére, hogy az elmúlt évtized során számos szociológiai felmérés próbálta felhívni a figyelmet a társadalmi elöregedés folyamatának demográfiai jellemzőire, valamint a szociális szférában foglalkoztatott szakképzett munkavállalók aggasztóan alacsony számára.² A szerző által publikált tanulmány tartalmi értéke rámutat arra, hogy a preventív beavatkozási folyamatok hosszútávon képesek lehetnek redukálni a szociális szférában és a szociális képzés rendszerében jelenleg tapasztalható fluktuáció mértékét.

A dél-afrikai egyetemen folytatott kutatás témájának relevanciája mára már túlmutat az országra, illetve az afrikai kontinens határain, mivel napjainkra jellemzően a szociális szférában betöltetlen szakképzett (szociális munkás) állások száma egyre nagyobb méreteket ölt a világszerte.³ Az alapképzés területén tapasztalható lemorzsolódási arány, az időközben bekövetkezett szakirány változtatás, a személyes motiváció csökkenése, a csalódottság mind-mind hozzájárul az egyetemi szociális munka képzés outputjának csökkenéséhez. A szerző feltételezése szerint a pályaválasztást befolyásoló egyéni motivációs értékek meghatározó szerepet játszhatnak a pályaelhagyók számának alakulásában. A fent megfogalmazottak alapján a szociális munka szakra jelentkező hallgatók egyéni értékeinek, motivációinak mélyrehatóbb ismerete, a későbbiek során úgy mond „pályaalakulási” tényezőként járulhatna hozzá a korai fluktuáció mértékének csökkenéséhez.

A tanulmány elsődleges célja, hogy minél részletesebben meghatározza a szociális munka szakra jelentkezők motivációs indítékait, annak érdekében, hogy a jövőbeni felvételi eljárások során minél pontosabb ajánlásokat lehessen megfogalmazni az arra érdemes hallgatók kiválasztásával kapcsolatban.

Az eltérő társadalmi berendezkedések, illetve az eltérő társadalmi rendszerek dinamikus változásaiból adódóan nem igazán, vagy csak részben lehet a korábbi nemzeti, illetve nemzetközi kutatások eredményeit a Dél-Afrikában jelenleg zajló társadalmi aspektusokra vonatkoztatni.

A szociális ellátó rendszer komplex megközelítés mentén történő vizsgálata során láthatóvá válik a jóléti szolgáltatásokat igénybe vevők célcsoportjának egyre növekvő kiterjedtsége, a szociális szolgáltatások igénybevételének növekvő gyakorisága, valamint annak a ténye, hogy a szociális szolgáltatásokat igénybe vevők köre nem egy homogén csoport, hanem átfogó társadalmi csoportok egésze, igencsak relevánssá teszi a téma kutatását.

¹ A társadalmi felelősségvállalás, szolidaritás irányába megnyilvánuló személyes érdektelenség okai egyszerre akár több dimenzióban is megjelenhetnek (pl.: társadalmi érintettség hiánya, társadalmi státusz/egyenlőtlenségi viszonyok, materiális szemlélet, környezeti hatások, társadalmi kultúra stb.).

² A Dél-Afrikai Szociális Szolgáltatói Szakmák Tanácsa (SACSSP) 2019-es ajánlása alapján, az akadálymentes működtetés érdekében a 2011-ben jegyzett 32.344 fő regisztrált szociális munkás számát, 2030-ig 68.498 fő-re kell emelni a szociális ágazatban.

³ Ezt a tendenciát támasztja alá az Egyesült Államok 2021-es statisztikai hivatalának előrejelzése, miszerint, ha csak a katonai szociális munkások foglalkoztatása iránti társadalmi igény növekedését vesszük alapul, az is háromszor nagyobb lesz (13%) 2029-ig, mint az összes többi foglalkozásé ([http:// 1.](http://1.))

A hasonló problémával (szakképzett munkavállalói hiánnyal) küzdő nemzetekkel szemben,⁴ Dél-Afrikában már megkezdődött a szociális munka pályamodelljének kiemelt állami támogatása a Nemzet Fejlesztési Terv ([http:// 2](http://2)) keretein belül, ennek ellenére hosszútávon mégis aggodalomra adnak okot azok a nemzeti statisztikai adatok, amelyek azt reprezentálják, hogy a szociális munka szakra jelentkezett hallgatók létszáma fokozatosan csökken.⁵ Az ok-okozati összefüggések elemzése során nem szabad figyelmen kívül hagyni azon extrinzik tényezőket (pl.: a folyamatosan módosuló politikai irányvonal, politikai támogatottság változói, a társadalmi és személyes értékrend változásai, az aktuális gazdasági mutatók, a gazdaságpolitika stb.) amelyek közvetlen, illetve közvetett hatást gyakorolnak az életteret alkotó mikro-, mező-, és makrókörnyezeten keresztül a társadalom struktúráját képező emberek összességére, befolyásolva (erősítve vagy gyengítve) a dinamikusan alakuló személyes motivációk irányvonalát, a szociális munka társadalmi presztízsének megítélésén és a szakmai/szakmaközi elfogadottságának mértékén keresztül.

A kvalitatív kutatás mintáját a felvételi eljárás során a szociális munka képzésre felvett 141 fő hallgató képezte. A kutatási kérdés megválaszolásának céljából egy, a felvételi eljárás során alkalmazott félig strukturált kérdőív adatai kerültek újra felhasználásra. A kutatási módszertan során a szerző a szociális kognitív elméleti modell (BANDURA, 1986) alapján kidolgozott, szociális kognitív karrierelméleti modellt veszi alapul (LENT et al; 2002). A szerző tájékoztatása alapján 70 kérdőív esetében valósult meg teljes mértékben az adatok tematikus elemzése és értékelése Braun és Clarke (2006) hat lépcsős módszertani iránymutatása alapján. A feldolgozott kutatási adatok összesített konzekvens eredménye alapján a hallgatók pályaválasztását elsősorban a család, a gyakorlati szociális munkával kapcsolatos személyes benyomás, érintettség, az iskolai pedagógusok személyes befolyása, valamint az öngyógyítás/öngyógyulás utáni vágy motiválta.

A feldolgozott szakirodalmak konzekvenciáját figyelembe véve, a külső környezeti tényezők „a társadalmi meggyőzés közvetett forrásaként” nagy mértékben befolyásolják az egyéni pályaválasztást,⁶ ennek ellenére a tanulmány nem igazán dolgozott fel olyan demográfiai adatokat, amelyek a minta környezeti jellemzőivel kapcsolatos összefüggésekre világítanak rá. A kutatás módszertani leírása számos kérdést vet fel bennem, egyrésztől nélkülözi az alkalmazott mintavételi eljárás bemutatását, valamint nem igazán enged rálátást a kutatásban alkalmazott kérdőív tartalmi és szerkezeti felépítésére. A szerző a kutatás során olyan nevesített (nem anonim) kérdőívek válaszait értékelte újra, amelynél a szociális munka szakra jelentkezők válaszadási hajlandóságát elsősorban a felvételi vizsgán való sikeres megfelelés motiválta. Véleményem szerint egy a felvételi eljárástól elkülönített, független és anonim módon megismételt adatfelvételi eljárás sokkal inkább biztosíthatna volna a beérkezett és kiértékelt adatok konzisztens megbízhatóságát (LENGYELNÉ & TÓVÁRI,2001).

A kutatómódszertan hiányos ismeretéből, valamint a felvétel során használt nevesített kérdőívek kérdéseire adott válaszok lehetséges torzító tényezőit figyelembe véve, a mérési adatok validitása számomra nem konzisztens.⁷ A tanulmányban a szerző kiemelte, hogy a

⁴ A pályaválasztást és a szakmában dolgozó szociális munkások pályán tartását számos személyes és társadalmi tényező összessége befolyásolja, úgymint a foglalkozáshoz társított társadalmi ismeret, a presztízs megítélése, szakmai elfogadottsága, állami támogatottsága stb.

⁵ A 2016-2017 közötti időszakot figyelembe véve 3255 fővel csökkent a szociális munka szakra jelentkezett hallgatók száma Dél-Afrikában.

⁶ A stabilitást előtérbe helyező életforma olyan kockázatkerülő döntési sémákat, illetve viselkedési normákat alakított ki az emberekben, amelyek hatására a döntési folyamat során sokkal nagyobb a környezeti tényezők szerepe, mint az önértékelésé vagy önkibontakozási törekvése (SHARIF et al, 2019; KAZI & AKHLAQ, 2017; FEJES, 2015; SZILÁGYI, 2012).

⁷ A szerző által megfogalmazott ajánlás alapján, a kiválasztási folyamat javításának érdekében, fontos lenne a szociális munka karrierútjaira összpontosító tanulmányokat, kiválasztási eszközöket (pl.: az 1992-óta alkalmazott felvételi kérdőívet) évről évre újra felülvizsgálni.

felvételi eljárás során nem volt lehetősége további kontrollinterjúk lebonyolítására, ezáltal csökkent az első-kézből szerzett minőségi információk gazdagsága.⁸ A szerző fent említett állításával teljes mértékben egyet értek, mivel az interjúk megléte elősegíthette volna az összefüggések mélyebb kontextusban történő beágyazásának megértését, valamint hozzájárulhatott volna a kérdőív által nehezebben feltárható területek (pl.: tapasztalat alapú értékorientáció, önismeret, személyes benyomás leírása stb.)⁹ alaposabb, mélyebb megismeréséhez.

Figyelembe véve a szociálpolitika aktuális irányvonalának alakulását, úgy gondolom, hogy a kutatási téma relevancia értéke Magyarországra vonatkoztatva is helytálló (GYARMATI, 2021; CSOBA et al. 2022). Ebből adódóan úgy gondolom, hogy a tanulmány akár alapul is szolgálhat egy olyan, reprezentatív, előre mutató kutatási eljárás lebonyolításához, ami a jelen tanulmány hiányosságait kiküszöbölve, több dimenzió mentén mérné a szociális munka szakra jelentkező hallgatók pályaválasztási motivációját, (részlegesen) hozzájárulva ezzel a szociális szférát érintő fluktuációs problémák jövőbeni csökkentéséhez.

⁸ A szerző ajánlása szerint szükség lenne egy olyan kétlépcsős felvételi rendszer bevezetésére (pl.: írásbeli teszt és specifikus interjú), ami magas felvételizői arányszám mellett is biztosítaná a kiválasztás szakmai és minőségi folyamatát.

⁹A tudatos önismereti mérték és az egyéni döntések helyessége között egyenes összefüggés tapasztalható (SZILÁGYI, 1993).

Irodalomjegyzék

BANDURA A. (1986): *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall, Michigan.

BRAUN V., CLARKE V. (2006): Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, Routledge, Oxfordshire.3 (2).77–101.
DOI:10.1191/1478088706qp063oa

CSOBA J., OLÁH E., MASZLAG F. (2022). Szociális életmodellel kapcsolatos dilemmák. *Párbeszéd: Szociális munka folyóirat*, Debrecen. 9 (2).
<https://doi.org/10.29376/parbeszed.2022.9/2/1>

FEJES J. B. (2015): Célok és motiváció. Tanulási motiváció a célorientációs elmélet alapján. *Gondolat kiadó*, Budapest.31.
https://real.mtak.hu/33021/1/Fejes_Celok_nyomdanak.pdf

GYARMATI A. (2021): A szociális ágazatban dolgozók munkakörülményeinek, járványhelyzettel, szakszervezetekkel kapcsolatos véleményének felmérése. *Baptista Egyházi Szociális Módszertani Központ*.
https://2.www.szocialismodszertan.hu/wp-content/uploads/2021/03/Szocialisgazatbandolgozk_munkakorlmenyeinek.pdf

KAZI A. S., AKHLAQ A. (2017): Factors affecting students' career choice. *Journal of Research and Reflections in Education*. 2.University of Education, Lahore.187-196.
<https://ue.edu.pk/jrre/articles/1100117.pdf>

LENGYELNÉ M. T., TÓVÁRI J. T. (2001): *Kutatásmódszertan*. Eszterházy Főiskola Médiainformatikai Intézet, Eger. 5.
http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/147/1/kutatasmodszertan_lengyelnc3%A9_t%C3%B3v%C3%A1ri.pdf

LENT R. W., BROWN S. D., HACKETT, G. (2002). *Social Cognitive Career Theory*. In: GREENHAUSE H.,JEFFRY & CALLANAN A., GERALD (szerk.): *Encyclopedia of career development*, Sage.2. 750-754.
DOI:10.1037/0000339-003

SHARIF N., AHMED N., SARWAR S. (2019): Factors influencing career choices. *IBT Journal of Business Studies*, Ilma University, Karachi.15 (1), pp. 33-46.
DOI: <https://doi.org/10.46745/ilma.ibtjbs.2019.151.3>

SZILÁGYI K. (1993): Az önismeret fejlesztésének lehetőségei az iskolában. *Országos Pályaválasztási Konferencia*, Szombathely.

SZILÁGYI K. (2012): Munka-pályatanácsadás, mint humán szolgáltatás. In: SZILÁGYI KATALIN (szerk.): *A pályorientáció szerepe a társadalmi integrációban*. ELTE TáTK—Szent István Egyetem, Budapest.40-50.
https://tat.k.elte.hu/dstore/document/1547/Szilagyi_A_palyaorientacio_szerepe.pdf

Internetes Forrás

NDP/National Planning Commission (2011): National Development Plan.

Department: The Presidency, Republik of South Afrika.

https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/201409/devplan2.pdf

<https://www.nationalplanningcommission.org.za/assets/Documents/NDP%20REVIEW.pdf>

Látogatva:2023. 12. 15.

Virginia University Press (2021): What does an army social worker do?

Virginia Commonwealth University, Richmond, USA.

<https://1onlinesocialwork.vcu.edu/blog/army-social-worker/>

Látogatva:2024. 01. 29.

Az eredeti tanulmány publikációs adatai:

Social Work/Maatskaplike Werk.

A professional journal for the social worker.

Vol. 58, No. 3, 1st issue, 2022. 239-253.

Doi:10.15270/58-3-1055.